

T. C.
SAHHAT ve İÇTİMAİ
MUAVENET VEKÂLETİ

Neşriyatından

Nº 44

Property of
Fred Field Goodsell
14 Beacon St.
Boston,
Mass.

Karahumma-Tifo

1937

Karahumma -- Tifo

Karahumma, yahut Tifo çok kolay bulaşan, pek çabuk salgın yapan ve bakılmazsa ölüme sürükleyen korkulu bir hastalıktır. Bu hastalığı yapan, Tifo mikrobu adındaki gözle görülmez küçük hayvancıklardır.

Tifo mikropları ilkönce insanın kanında bulunur, sonra barsaklara geçerek orada yaralar yapar.

Karahumma insanlara nasıl bulaşır ?

Tifolu hastaların idrarlarında (sidiklerinde) ve maddei gaitalarında (pisliklerinde) pek çok Tifo mikrobu bulunur. Bunlar hastanın yatağına,

çamaşırına bulaşabilir. Çamaşırların yıkandığı leğenler, hastanın kullandığı oturak ve sair kaplar da mikroplarla bulaşır. İşte böyle mikropla bulaşık eşyaya ellerini süren insanlar, bilmiyerek bunları yutmak suretile hastalığa yakalanırlar.

Karasinekler de hastalığı bulaştırma işinde büyük rol oynarlar. Hastanın vücuduna, yatak veya çamaşırına, yahut oturağına konan sinekler buradaki mikroplarla bulaşır; oradan kalkıp sağlam insanların üstüne veya yatak, çamaşır gibi eşyasına yahut yiyecek ve içecek maddelerine kondukları zaman taşıdıkları mikropları bu eşya veya gıda maddelerine vererek bu vasıta ile sağlam insanları da hastalık mikropları ile bulaştırırlar.

Bulaşma yollarından biri de **sular** ve **çiğ yenilen sebze ve meyvalardır**. İyi lâğım tertibatı olmıyan yerlerde aptesanelere dökülen pisliklerdeki mikrop sürüleri civardaki kuyuları, su yollarını bulaştırdığından bu suları içen veya kullananlar, yahut böyle bulaşık sularla sulanan bostanlarda yetişen zerzavat, salata gibi çiğ yenilen şeyleri yiyen insanlar haberleri olmadan Tifofoya yakalanırlar. Onun için Karahumma hasta-

lığı olan yerlerde eşil sebze ve meyvaları kaynar su ile yıkamadan yemeyiniz !

Tifolu hasta bulunan bir evin koyun, keçi, inek sütlerini kaynatmadan içmeyiniz. Çünkü ev halkı hastalık mikroplarile bulaşmıştır. Hayvanları sağarken ellerinde yahut elbiselerinde, kab kacaklarında yapışık olan mikropları süte bulaştırır, ve eğer kaynatılmazsa, içen insanlara hastalık verir.

Deniz kıyısında oturanlar lâğımın döküldüğü yerden tutulan midye, istiridye gibi kabuklu hayvanları iyice kaynatmadan yememelidir. Lâğım sularındaki mikroplar bunların kabukları içine girer ve pişirilmeden yenildikleri zaman hastalığı insana bulaştırırlar.

Bir de hastalık yayan sağlam insanlar vardır. Portör denilen bu adamlar sapasağlam oldukları halde barsaklarında Tifo mikrobu taşıyan insanlardır. Bu mikroplar herhangi bir suretle ellerine bulaşır, ve bu ellerle dokundukları eşya vasıtasile hastalığı başkalarına verirler.

Hastalık nasıl başlar , ne kadar sürer ?

Karahumma hastalığının kuluçka devri 9-12

gündür. Yani Tifo mikrobunu yutan insanlar 9-12 gün sonra hastalanırlar. Bazılarında bu müddetin sonlarına doğru hafif ürpermeler, kırıklıklar görülür.

Asıl Karahumma hastalığının devamı üç haftadır. Çok defa daha uzun sürdüğü de görülür.

Başlangıçta hastanın neşesi kaçır; yorgunluk; bel, bacak ve kol ağrıları, baş ağrısı görülmeğe başlar. İştah azalır. Ve yavaş yavaş ateş kendini gösterir. Ağrılar, billhassa baş ağrıları artar, uyku uyuyamaz olur, dili şişkin ve paslıdır. Artık dayanamıyarak yatağa düşer. Birinci hafta böyle geçer.

İkinci haftada ateş çok fazlalaşır. Sayıklamalar, çırpınmalar görülür. Bu devre okadar tehlikeli olmamakla beraber kalbin kuvvetsiz kalması yüzünden bazı hastaların öldükleri çok vakidir.

Üçüncü hafta hastalığın en tehlikeli zamanıdır. Bir yandan ateş, zaiflik, dermansızlık devam ederken bir yandan da barsak kanaması, barsak delinmesi gibi birtakım ihtilâtlar meydana gelebilir.

Üçüncü haftayı ihtilâtsiz atlatan hastalar dördüncü haftada nekahet devrine girer. Ateş

yavaş yavaş düşer, iştah gelmeğe başlar, gün geçtikçe kuvvet kazanarak eski halini bulur.

Tifolu hastaların bakımı

Karahumma hastalığı hem hasta için hem de başkaları için en ağır, en tehlikeli hastalıklardandır. Bilhassa ikinci ve üçüncü haftaları çok defa ölüm tehlikesi gösterdiği için bir kimsede başlangıçta saydığımız alâmetler görülünce vakit geçirmeden en yakın doktora, Hükûmet veya Belediye doktoruna haber vermek lâzımdır. Hemen hekim bulmak mümkün olmazsa hastayı yatağından kaldırmamalı, süt ve yoğurttan başka bir şey yedirmemelidir.

Bulaşıcı hastalıkların en başlı ilâcı *temizlik* tir. Onun için Karahummalı hastaların elleri yüzleri silinmeli; ağızları ılık su ile yıkanmalı; odası havalandırılmalı; yatak takımları ve çamaşırıları temiz bulundurulmalıdır. Çamaşır ve yatak takımlarile oturaklar her zaman mikropla bulaşık olacağından bunlar kaynar sodalı sularla iyice temizlenmelidir.

Hastanın yanına kimse sokulmamalı. Hastaya bakanlar hasta yanından ayrılarak başka

iş görecekleri zaman ellerini sıcak su ile veya sabunla, eğer varsa kolonya, saf ispirto veya doktorun vereceği mikrop öldürücü sularla yıkamalıdır. Mümkün olursa hasta başında giydiği elbiseyi değiştirmek, yahut hasta yanında elbiseleri üstüne ayrı bir gömlek veya entari giymek çok faydalıdır.

Tifodan nasıl korunmalı ?

Ziyarete gitmekten ve çocuğunuzu çocuğunuzu götürmekten sakınmalı.

Hastalık olan yerlerde yaş ve çiğ yenilen yeşil sebze ve meyvaları kaynar su ile yıkamadan yememeli. Sütleri, hatta mümkün ise suları kaynatmadan içmemeli.

Lağam sularile bostanları sulamamalı, açık lağamları kapatmalı, lağama yakın kuyu sularını içmemeli.

Aptesanelere sönmemiş kireç dökmeli.

Hasta çamaşırlarını mutlak kaynatmalı.

Temizlik yalnız tifoya karşı değil her hastalığa karşı en kuvetli silâh olduğundan yemek yemeden evvel sabunlu su ile el yıkamayı adet

etmeli. Hele aptesaneden çıkarken eli yıka-
mayı hiç bir zaman unutmamalı.

En iyi korunma

Tifonun en iyi sağlam korunma çaresi **Aşı**dır. Tifo salgını olan bir yerde bulunuyorsanız yahut konu komşunuzda tifo varsa hemen kendinizi aşılatınız. Bilhassa hasta evinde bulunanlar aşığı katiyen ihmal etmemelidir.

Tifo aşısı için para alınmaz. Hükümet doktoruna kim giderse kendini bedava aşılatırabilir.

Sakin aşılandık diye yukarda saydığımız korunma çarelerini bir yana atmayınız. Çünkü Tifo mikrobunun bazı cinsleri çok azıdır. Çok miktarda bulunurlarsa aşılanılmış olsa bile yine insanı hasta edebilir.

Hem hastayı hem başkalarını korumak için

Bir kimsede yukarıda anlattığımız alametleri görür ve Tifo şüphe ederseniz hemen Hükümete haber veriniz. Vakıt geçirmeden doktor çağırınız.

Kara sinekleri yaşatmayınız !
